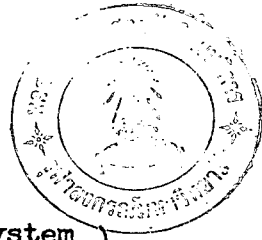

บทที่ ๒

ระบบสังคม (Social System)

การที่จะเข้าใจถึงพรรคคอมมิวนิสต์ จำเป็นต้องเข้าใจถึงปัญหา ระบบสังคมก่อน คือ ระบบสังคมเสรีนิยมและสังคมนิยม

ในสมัยก่อน การทำลายชาติ เราหมายถึงการทำลายรัฐแห่งชาติ (National State) คือชาติเสรีนิยมชาติหนึ่งรุกรานชาติเสรีนิยมอีกชาติหนึ่ง หรือการทำชาติเสรีนิยมชาติหนึ่งทำให้ชาติเสรีนิยมอีกชาติหนึ่งตกเป็นเมืองขึ้น (Colony) ของตน หรือทำให้ขึ้นต่อกันในทางการเมือง (Political Dependence) แต่ปัจจุบันนี้ การทำลายชาติ หมายถึงการทำลายระบบสังคม (Social System) ของชาติ คือการที่พรรคคอมมิวนิสต์ในชาติเสรีนิยมหนึ่งทำลายระบบเสรีนิยมในชาติ นั้น ๆ แล้วสร้างระบบสังคมนิยมขึ้นแทน

แต่ก่อนโลกเรามีระบบสังคมอยู่เพียงระบบเดียว นั่นคือระบบเสรีนิยม (Liberalism) จนกระทั่งปลายสงครามโลกครั้งที่ ๑ คือในปี ค.ศ. ๑๙๑๗ เลนิน โดคอกการปฏิวัติซึ่งเรียกกันว่า การปฏิวัติเดือนตุลาคม (October Revolution) ขึ้นในรัสเซีย ยึดอำนาจรัฐจากรัฐบาลของเคเรนสกี เปลี่ยนประเทศรัสเซียจากระบบเสรีนิยมเป็นประเทศสังคมนิยมประเทศแรกในโลก และนับแต่นั้นมา โลกเราก็กอยู่ภายใต้ระบบสังคม ๒ ระบบ คือระบบเสรีนิยมและระบบสังคมนิยม

ระบบเสรีนิยม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าระบบทุนนิยมหรือระบบนายทุน (Capitalism) ซึ่งเมื่อขึ้นถึงขั้นสูง โดยเฉพาะใดแก่ระบบเสรีนิยมในประเทศมหาอำนาจในปัจจุบัน คอมมิวนิสต์เรียกประเทศเหล่านี้ว่า จักรพรรดินิยม (Imperialism)

ระบบสังคมนิยม นั้น ต้นเค้าของลัทธิสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ (Scientific Socialism) เกิดขึ้นจากปรัชญาที่นักปราชญ์สร้างขึ้นในศตวรรษที่ ๑๙ เป็นรากฐานแห่งอุดมคติและแนวทางของคอมมิวนิสต์ปัจจุบัน เนื่องจากว่าในขณะนั้น มีการ

ปฏิวัติทางอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในยุโรปทำให้บุคคลบางคนยากจนคนแค่น ในขณะที่บางคนก็มั่งมีจนเหลือ ทำให้ นักคิดบางท่านต้องรื้อฟื้นความคิดและหลักการของทฤษฎีเก่า ๆ ขึ้นมาพิจารณาใหม่เพื่อแก้ไขสภาพของสังคมมนุษย์ในยุโรปขณะนั้น ประกอบเข้ากับความเชื่อถือทางวิทยาศาสตร์ซึ่งได้ค้นพบวิทยาการใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์ มาแทนความเชื่อถือทางศาสนาในยุโรปตะวันตก จึงทำให้เกิดคนเคาแห่งลัทธิสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ขึ้น

ผู้นำแห่งลัทธิสังคมนิยมปัจจุบันคือ คาร์ล มาร์กซ์ อย่างไรก็ตามก่อนหน้ามาร์กซ์นั้นนักคิดเกี่ยวกับระบบสังคมนิยมหลายท่าน^๒ ซึ่งมาร์กซ์เรียกพวกนี้ว่าเป็น

^๑ เช่น ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) ๑๘๐๙-๑๘๘๒) ชาวอังกฤษค้นพบทฤษฎีอันยุ่งยากเกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ว่าเกิดขึ้นจากอะไรและเป็นผู้นำหลักการเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมวลสัตว์ว่า "สัตว์ที่แข็งแรงที่สุดจึงจะดำรงชีวิตอยู่ได้" (The Survival of the Fittest) นอกจากดาร์วินก็มีหลุยส์ ปาสเตอร์ โดเปอนิกัส เบบีแอร์ นิวตัน ฯลฯ ซึ่งค้นพบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติสาขาต่าง ๆ กันซึ่งในระยะนี้เราเรียกว่า นวยุค (Reconnaissance)

^๒ ก่อนมาร์กซ์ มีนักคิดทางเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้คิดเกี่ยวกับลัทธิสังคมนิยมขึ้นซึ่งอาจแบ่งเป็นพวกสังคมนิยมนายทุนหรือสังคมนิยมเพอฝัน เช่น เซอร์ โทมัส มัวร์ (๑๘๓๕-๑๘๓๕) ชาวอังกฤษเขียนระบบการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจากการเพอฝันเรื่องอิสรภาพของมนุษยชาติโดยกล่าวว่าควรตั้งรัฐบาลที่เห็นใจและประสงค์ดีต่อประชาชน วางโครงการผลิตสิ่งต่าง ๆ ให้คนงานทำงานแทนอยู่ในวันหนึ่งใช้เวลาว่างบำเพ็ญจิตใจให้สูงขึ้นและคอยทำลายรัฐบาลปัจจุบันซึ่งหาประโยชน์มิได้ นอกจากโทมัส มัวร์ ยังมี Francois Babeuf (๑๗๗๑-๑๘๔๐), Simon-Simon (๑๘๖๐-๑๘๒๔), Etienne Cabet (๑๗๘๘-๑๘๕๖) Robert Owen (๑๗๗๑-๑๘๕๘) Charles Fourier (๑๗๗๒-๑๘๔๔), และพวกสังคมนิยมชนชั้นกรรมาชีพ (Proletariat Socialist) Louis Blanc (๑๘๓๑-๑๘๘๒), Proudhon (๑๘๐๙-๑๘๖๕) เป็นต้น

สังคมนิยมนายทุนหรือสังคมนิยมเพอฝัน (Bourgeois Socialist or Utopian) คือพวกนี้มองเห็นการถูกขูดรีดของกรรมกรจากนายทุน มองเห็นความทุกข์ยากของกรรมกร ต้องการสร้างสังคมขึ้นมาใหม่ แต่หาวิธีที่จะทำลายสังคมนิยมไม่ได้ คือมีแต่อุดมการณ์ แต่ไม่มีเครื่องมือที่จะไปสู่อุดมการณ์นั้น หาทางออกไม่ได้ ส่วนมาร์กซหาทางออกได้ นั่นคือการปฏิวัติ ทำลายระบบสังคมนิยม ทั้งระบบเผด็จการชนชั้นกรรมกรนำโดยพรรคคอมมิวนิสต์ เพื่อนำรัฐไปสู่รัฐอุดมคติของตนต่อไป นี่เป็นข้อแตกต่างระหว่างสังคมนิยมวิทยาศาสตร์กับสังคมนิยมเพอฝัน^๓

ความแตกต่างระหว่างระบบสังคมนิยมและระบบเสรีนิยม

ดังที่กล่าวแล้วว่าหลังปี ค.ศ. ๑๙๑๗ โลกอยู่ภายใต้ระบบสังคมนิยม ๒ ระบบ คือ ระบบเสรีนิยมและระบบสังคมนิยม ทั้งสองระบบนี้เมื่อเปรียบเทียบกับมนุษย์ชายหญิงทั้งสองมีอะไรเหมือนกันหลายอย่าง เช่นมีหู ตา คอ ปาก จมูก ฯลฯ แต่ก็มีส่วนแตกต่างกันโดยเฉพาะซึ่งสามารถทำให้แยกออกได้ว่าคนไหนเป็นชาย คนไหนเป็นหญิง ระบบสังคมนิยมทั้งสองก็เช่นเดียวกัน มีข้อแตกต่างกันอย่างถึงรากโคนในส่วนประกอบทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและค่านิยมอันเป็นเงื่อนไขให้แก่มันและกัน อาศัยซึ่งกันและกัน โดยมีเศรษฐกิจเป็นพื้นฐาน

๑. ค่านิยมเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับระบบสังคมนิยมทั้งสอง ในสังคมนิยมพื้นฐานทางเศรษฐกิจอยู่ที่กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของเอกชน ในขณะที่ระบบสังคมนิยม ปัจจัยการผลิตตกเป็นของรัฐทั้งหมด นี้กล่าวถึงปัญหาพื้นฐานทั่วไป

^๓ สำหรับรายละเอียดเรื่องพวกสังคมนิยมเพอฝันกับสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ มาร์กซและเอนเงิลได้เขียนไว้อย่างละเอียดในหนังสือของ Marx, K. & Engel F., Selected Works, (in two Volumes), Vol. II (Moscow, Foreign Languages Publishing House, 1951), pp. 107 - 142.

แบบเศรษฐกิจเสรีนิยมนั้นอาจมีหลายแบบ เช่น แบบวิสาหกิจเสรี (Free Enterprise) แบบผูกขาด (Monopoly) แบบมีโครงการ (Plan) และแบบสังคมนิยม (Socialist) เป็นต้น ส่วนระบบสังคมนิยมทางเศรษฐกิจนั้นก็ยังมีหลายแบบเช่นกัน เช่น แบบนารวม (Collective Farm) แบบคอมมูนประชาชน (People's Commune) เป็นต้น

๒ คานการเมือง เราพิจารณาอำนาจรัฐ (State Power) เป็นสำคัญว่าเป็นของใคร ในระบบเสรีนิยม อำนาจรัฐเป็นของพวกเสรีนิยม ส่วนในระบบสังคมนิยมพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้กุมอำนาจรัฐไว้ นี้เป็นข้อแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

ในระบบเสรีนิยม การเมืองเป็นระบอบประชาธิปไตย ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองของเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม เกิดขึ้นเพื่อใช้ต่อสู้กับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ของสังคมศักดินา ระบอบประชาธิปไตยมีหลายแบบ แตกต่างกันไปตามลักษณะพิเศษประจำชาติของตน เช่น ระบอบรัฐสภาของอังกฤษ (Parliamentary Democracy) ระบอบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) ของอเมริกา

ในระบบสังคมนิยม การเมืองจะต้องมีประสิทธิภาพในการที่จะสร้างเศรษฐกิจสังคมนิยม จะต้องใช้อำนาจทางการเมืองไปสร้างสังคมนิยมระบอบรวมศูนย์ (Centralism) แต่ไม่รวมศูนย์อย่างเดียว มีประชาธิปไตยควบ รวมศูนย์เป็นคานสำคัญ ประชาธิปไตยเป็นคานรอง มีหลายรูปแบบ เช่นรูปแบบของโซเวียต (Soviet System) ประชาธิปไตยของประชาชน (People's Democracy) ในยุโรปตะวันออก หรือประชาธิปไตยแบบแผนใหม่ (New Democracy) ของจีนคอมมิวนิสต์ ถึงรูปแบบแตกต่างกัน แต่ก็เป็นรวมศูนย์ประชาธิปไตย

รวมถึงปัญหาการทหารด้วย เพราะการทหารเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของรัฐในการไปสู่อำนาจ เป็นเครื่องมือของการเมือง จึงรวมได้ด้วยกันกับการเมือง

การเปลี่ยนจากระบบเสรีนิยมเป็นสังคมนิยม นั้น เริ่มด้วยการเปลี่ยน
 อำนาจอรัฐแล้วใช้อำนาจรัฐนั้นมาเปลี่ยนระบบสังคมทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและอื่น ๆ

๓ ค่านิยม (culture) ในระบบเสรีนิยมนั้น ทรศนะใน
 ค่านิยมและความงามเป็นเสรี ไม่เป็นแบบเดียวกัน คำว่า "ศิลปะเพื่อชีวิต" ควรจะ
 มีความหมายในฝ่ายเสรีนิยม ส่วนในระบบสังคมนิยมนั้น ทรศนะในค่านิยมและความ
 งามไม่อิสระ ต้องเป็นแบบเดียวกัน อยู่ในกรอบ คำว่า "ศิลปะเพื่อรับใช้ประชาชน"
 มีความหมายในฝ่ายสังคมนิยม นี้เป็นข้อแตกต่างกันขั้นพื้นฐานของสองระบบในค่านิยม
 วัฒนธรรม

๔ ค่านิยม (Ideology) สำหรับค่านิยม เราหมายถึง
 "ผลประโยชน์" เป็นสำคัญ คำว่า "ค่านิยม" ในที่นี้ เราอาจให้คำจำกัดความได้
 ว่า "เป็นความรู้สึกที่ลึกซึ้งที่จะรักษาประโยชน์ของชนชั้นที่มีกรรมสิทธิ์ในค่านิยมเศรษฐกิจ
 ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง" ^๕ ค่านิยมของเสรีนิยมคือ การรักษาค
 ประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพเป็นสำคัญ

สภาพโดยทั่วไป กรรมกรยอมมีความคิด ความรู้สึกเกลียดชังนายทุนเป็น
 พื้นฐาน แต่เขายังไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ เพราะความคิดคอมมิวนิสต์นั้น นอกจากจะ
 เกลียดนายทุนแล้ว ยังต้องพยายามหาทางทำลายนายทุนอีกด้วย คือต้องมีกา
 ระเบียบแบบแผนและเกี่ยวข้องกับองค์การคอมมิวนิสต์ด้วย เราจึงเรียกรวมกร
 ณ์นั้นหรือกลุ่มนั้นมีความคิดคอมมิวนิสต์ แต่ละ กรรมกรยอมง่ายต่อการเปลี่ยนความคิด
 จากเสรีนิยมไปสู่คอมมิวนิสต์ ดังนั้น คอมมิวนิสต์จึงต้องพยายามเพิ่มการทำลายไปบน
 ความเกลียดชังนายทุนของกรรมกรด้วย

การที่กรรมกรพากันสไตรค เรียกร้องค่าจ้างแรงงานเพิ่มหรือมีกรณี

^๕ Webster's third New International Dictionary, (G & C. Merriam Co., Publishers, Springfield, Massachusetta, USA, 1965)

พิพาทกับนายทุน เขายังไม่ได้เป็นชาวคอมมิวนิสต์ เขายังเป็นชาวเสรีนิยมอยู่ แต่เมื่อใดก็ตามที่กรรมกรเหล่านี้เขาเกี่ยวข้องกับองค์การคอมมิวนิสต์ นั้นแหละ เขาจึงเปลี่ยนจากชาวเสรีนิยมมาเป็นชาวสังคมนิยมแทน

ความคิดทำลายระบบนายทุนของกรรมกรแต่ละคนหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ ต้องมีการจัดตั้ง (organized) ภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยจึงจะเป็นคอมมิวนิสต์

ทั้งหมดนี้ เป็นความแตกต่างระหว่างระบบสังคมนิยมและสังคมนิยมในทุกด้านของส่วนประกอบซึ่งจะเห็นได้ว่าการแตกต่างกันอย่างถึงรากเงา

ลักษณะพิเศษของระบบสังคมนิยม

จากข้อเขียนข้างบน เราพอจะทราบลักษณะพิเศษของระบบสังคมนิยมได้ดังนี้

๑ กานเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตทั้งหมดตกเป็นของรัฐ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปสหกรณ์ หรือนายรวม หรือคอมมูนประชาชน หรืออื่นใดก็ตาม แต่ตามอุตสาหกรรมซึ่งเป็นพื้นฐานของการเศรษฐกิจตกเป็นของรัฐหมด ส่วนด้านกาการเกษตรกรรมนั้น อาจคอยทำไปทีละน้อย เช่นการไ้ชระบบนายรวมหรือคอมมูน เป็นต้น ในประเทศสังคมนิยมปัจจุบันนี้ ปัจจัยการผลิตส่วนบุคคลยังเหลืออยู่บ้าง แต่นั่นเป็นเพียงชั่วคราวเท่านั้น และทั้งหมดจะตกเป็นของรัฐในที่สุด กล่าวโดยทั่วไป ในระบบสังคมนิยม กานเศรษฐกิจ รัฐเป็นผู้ควบคุมและบริหารปัจจัยการผลิตทั้งหมด

๒ กานการเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองในระบบสังคมนิยมเป็นแบบรวมศูนย์ ซึ่งเรียกว่า ประชาธิปไตยรวมศูนย์ (Democratic Centralism)

๓ กานวัฒนธรรม วัฒนธรรมของระบบสังคมนิยมมีระเบียบแบบแผน หรือถูกควบคุมโดยรัฐนั่นเอง การแสดงออกด้านความคิดในอาชีพต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐหมด

๔. ด้านความคิด คือรักษาสถาปัตยกรรมมาชีพเป็นสำคัญ ลักษณะประการใดมีความสำคัญเหนือกว่ากัน ในการตัดสินระบบสังคมว่าเป็นแบบใด เพราะลักษณะของระบบสังคมนิยมนี้ก็เปรียบเหมือนกับร่างกายของมนุษย์ซึ่งส่วนประกอบของร่างกายบางส่วนย่อมสำคัญกว่าอีกบางส่วน เช่นถ้าขาดแขนขา คนเราอาจไม่ตาย แต่ถ้าถูกยิงที่หัวใจหรือศีรษะ เหล่านี้อาจทำให้ถึงกับตายได้ในทันที ระบบสังคมก็เช่นเดียวกัน ลักษณะบางประการย่อมสำคัญเหนืออีกบางประการ เราต้องศึกษาให้เข้าใจถึงแก่นของมัน คือทั้งภายนอกและภายใน การศึกษาแต่ภายนอก อาจมองเห็นไม่ชัดและอาจประมาณการผิดพลาดได้ เช่น ถ้าผู้ชายแต่งตัวเป็นหญิง ถ้าเราดูแต่ภายนอกอาจเห็นว่าเป็นหญิง แต่ถ้าพิจารณาถึงภายในแล้วก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นชาย การมองลักษณะภายนอกแต่เพียงผิวเผิน ทำให้เข้าใจผิดได้ ระบบสังคมก็เช่นกัน การมองดูแต่ภายนอกอย่างเดียว อาจแยกไม่ออกว่าระบบสังคมนี้เป็นเสรีนิยมหรือสังคมนิยมกันแน่ และไม่รู้ว่าลักษณะอย่างใดสำคัญกว่าอย่างใด

ในระบบสังคมนิยมนั้น เราไม่อาจวินิจฉัยลักษณะของระบบเศรษฐกิจล้วน ๆ ได้ แม้ว่าปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของระบบสังคมนิยมจะถือว่าปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ แต่ในระบบสังคมนิยมก็มีกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันที่เป็นของเอกชน และในระบบเสรีนิยมก็เช่นกัน แม้ว่าปัญหาพื้นฐานคือปัจจัยการผลิตเป็นของเอกชน แต่บางอย่างรัฐเขาควบคุมเองก็มี ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่นในประเทศไทยรัฐเขาควบคุมการรถไฟ การท่าเรือ โรงงานยาสูบ เป็นต้น ในประเทศสังคมนิยมเช่นในโซเวียตหรือจีนคอมมิวนิสต์ ปัจจัยการผลิตบางอย่างก็ยังเป็นของเอกชนอยู่ ดังนั้น การวินิจฉัยระบบสังคมจากตัวระบบเศรษฐกิจล้วน ๆ ไม่อาจทำได้ เพราะระบบสังคมทั้งสองไม่มีลักษณะพิเศษทางเศรษฐกิจล้วน ๆ เลย

ด้านการเมือง คว้าอำนาจรัฐตกอยู่ในมือของบุคคลหรือพรรคการเมืองใด ถ้าอยู่ในมือของนายทุน รัฐนั้นก็ป็นรัฐเสรีนิยม ถ้าพวกชนชั้นกรรมาชีพหรือพรรคของชนชั้นกรรมาชีพคุมอำนาจรัฐได้ รัฐนั้นเป็นสังคมนิยม อำนาจรัฐเป็นเครื่องวัดที่สำคัญที่จะบอกได้ว่าประเทศใดอยู่ในระบบเสรีนิยมหรือสังคมนิยม เพราะตัวระบบเศรษฐกิจ

อย่างเดี๋ยวก็คงไม่ออก เรามองจากค่านการ เมืองเป็นสำคัญว่าใครกุมอำนาจรัฐนั้น ถ้าเรามองประเทศรอบบ้านเรา เช่นพม่าและกัมพูชา แม้ว่าทั้งสองจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จากวิสาหกิจเสรีไปสู่แบบสังคมนิยม จนเรียกตนเองว่าเป็น "สังคมนิยมก้าวหน้า" (Progressive Socialism) ในพม่า และ "สังคมนิยมรุกหน้า" (Advanced Socialism) ในกัมพูชา แต่อำนาจรัฐของประเทศทั้งสองยังคงตกอยู่ในมือของพวกเสรีนิยมอยู่ ดังนั้น ทั้งกัมพูชาและพม่า ยังไม่ได้เป็นประเทศสังคมนิยมแต่อย่างใดในขณะนี้

ตรงกันข้าม ถ้าประเทศนั้นมีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้กุมอำนาจ แม้ว่าเศรษฐกิจจะยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก จากกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิตของเอกชนไปสู่ของรัฐ ยังไม่ได้มีการโอนวิสาหกิจกันอย่างขนานใหญ่ เศรษฐกิจของชาติยังอยู่ในระบบเสรีนิยมโดยพื้นฐาน แต่ถาพรรคคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจรัฐใดแล้ว เราถือวว่ารัฐนั้นเป็นรัฐสังคมนิยม เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากในระบบสังคมนิยม

ปัญหาอยู่ที่ว่า พรรคการเมืองหรือบุคคลผู้กุมอำนาจนั้นเป็นพรรคของชนชั้นกรรมาชีพหรือของนายทุน เราก็คงที่ความกติกาก่อนหรือพรรคการเมืองนั้นรักษาผลประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพหรือชนชั้นนายทุน ความคิดจึงเป็นเครื่องวัดที่สำคัญที่สุดเหนือปัจจัยอื่น ๆ ใดที่จะสามารถบอกได้ทันทีว่าระบบสังคมนิยมใดเป็นเสรีนิยมหรือสังคมนิยม

เช่น ถ้าประเทศไทยใดพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่รักษาผลประโยชน์ของชนชั้นกรรมาชีพกุมอำนาจรัฐได้ เราก็บอกได้ทันทีว่าระบบสังคมนั้นเป็นแบบสังคมนิยม เช่น ในกิวบาเป็นต้น ชื่อของพรรคการเมืองไม่ใช่สิ่งสำคัญ พรรคการเมืองที่กุมอำนาจรัฐอาจไม่ใช่พรรคคอมมิวนิสต์ แต่ถ้ามีความคิดรักษาผลประโยชน์ชนชั้นกรรมาชีพแล้ว ก็ถือว่าพรรคนั้นซึ่งกุมอำนาจทำให้สังคมนั้นเป็นสังคมนิยมได้ จึงสรุปได้ว่า ลักษณะที่สำคัญที่สุดในการวินิจฉัยว่าสังคมนิยมใดเป็นระบบ

เสรีนิยมหรือสังคมนิยม คือความคิดที่จะรักษามลประโยชน์ของชนชั้นใด รongลง มาคือคานการ เมืองว่าใคร เป็นผู้คุมอำนาจรัฐ ลักษณะทั้งสองนี้สำคัญยิ่งและrongลง มาตามลำดับ ส่วนประการอื่นไม่เป็นเครื่องวัดที่สำคัญเท่าใดนัก

ไม่มีระบบสังคมที่เป็นกลาง

ในโลกปัจจุบันนี้มีระบบสังคมอยู่เพียง ๒ ระบบเท่านั้นคือ ระบบเสรีนิยมและระบบสังคมนิยมเท่านั้น ความคิดของบุคคลใด หรือพรรคใดพรรคหนึ่งต้องเป็นความคิดของเสรีนิยมหรือสังคมนิยม อย่างใดอย่างหนึ่ง ระบบสังคมก็เช่นกัน ต้องเป็นระบบใดระบบหนึ่งในสองระบบนี้เท่านั้น ถ้าไม่ใช่ระบบเสรีนิยมก็ต้องเป็นระบบสังคมนิยม ไม่มีระบบเป็นกลาง ซึ่งไม่ใช่ทั้งระบบเสรีนิยมหรือระบบสังคมนิยม

เมมาเขตุงเคยกล่าวไว้ว่า "คำว่าทานจะทองเขาข้างใดข้างหนึ่งนั้น เป็นคำกล่าวที่ถูกทอง ตามประสภการณของเรา ประชาชนจีนจะทองเขากับฝ่ายจักรพรรดินิยมหรือสังคมนิยมข้างใดข้างหนึ่ง ไม่มีขอยกเวนสำหรับกรณีนี้ เป็นไปไม่ได้ที่จะนั่งอยู่บนรั้ว ไม่มีถนนสายที่สาม ความเป็นกลางเป็นสิ่งที่หลอกลวง ถนนสายที่สามไม่เคยปรากฏ"

แต่ทำไมคนถึงชอบพูดถึงเรื่องความเป็นกลาง ซึ่งอาจจะเข้าใจว่าความเป็นกลางนี่คือเป็นกลางระหว่างระบบเสรีนิยมกับสังคมนิยมนั่นเอง ซึ่งมีใช้เช่นนั้น และจะได้อธิบายไว้ในที่นี้เสียเลย

สรุปข่าววิทยุต่างประเทศของกรมประมวลช่างกลาง ฉบับที่ ๒๑๓/๐๘ ประจำวันที่ ๑๐ พ.ย.๐๘ หน้า ๑ ว.ปักกิ่ง ๘ พ.ย.๐๘, ๑๖๓๐ "คติพจน์ของประธานเมมาเขตุง" คำพูดก่อนนี้เขาได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง "วากวยสิทธิ: ประชาธิปไตยแผนใหม่" เมื่อปี ๑๘๔๐"

๑. ความเป็นกลางในกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐที่ไม่ได้เข้าร่วมในการสงครามระหว่างรัฐอื่น ๆ ถือว่าเป็นกลาง คำ "เป็นกลาง" (Neutrality) นี้อาจจะให้คำนิยามได้ว่า "เป็นทัศนคติแห่งการที่ไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เสนอขึ้นโดยรัฐที่สามต่อกองสงครามและรับรองโดยรัฐคู่สงคราม ซึ่งก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ซึ่งต้องปฏิบัติต่อกันระหว่างรัฐที่ไม่เข้าข้างฝ่ายใดกับรัฐคู่สงคราม การที่รัฐที่สามจะเสนอทัศนคติเป็นกลางก่อนสงครามจะเกิดขึ้นหรือไม่นั้น ไม่ใช่ปัญหาของกฎหมายระหว่างประเทศ แต่เป็นเรื่องทางการเมืองระหว่างประเทศ"^๗

ดังนั้น ความเป็นกลาง (Neutrality) ในกฎหมายระหว่างประเทศ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสงครามใดเกิดขึ้นแล้ว และประเทศที่ไม่เข้าร่วมในการสงครามนั้นซึ่งประกันและยอมรับโดยรัฐคู่สงครามเป็นประเทศเป็นกลาง

๒. ความเป็นกลางในความหมายทางการเมืองระหว่างประเทศ ในปัจจุบันนี้ นับตั้งแต่ปี ๑๙๑๗ เป็นมาซึ่งโลกมีระบบสังคม ๒ ระบบแล้วนั้น เราต้อง

^๗ ภาษาอังกฤษ คือ Such States as do not take part in a war between other States are neutrals.Neutrality may be defined as the attitude of impartiality adopt by third state towards belligents and recoghizes by belligerents, such creating rights and duties between the impartial states and the belligerents. Whether of no a third state will adopt an attitude of impartiality at the oubbeak of war is not a matter of International Law but for international politics. Oppenheim, L., International Law, Vol. II. (London; Longsman, Green & Co., 1952) p. 653

ยอมรับกันว่า สงครามความคิด (Ideological Warfare) ได้เกิดขึ้นแล้ว ระหว่างระบบสังคมนิยมสองระบบ แม่ว่าจะสงครามรอนยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม ในการต่อสู้ของสองระบบนี้ มีประเทศที่เสนอนโยบายเป็นกลาง (Neutral Policy) เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประเทศเอกราชใหม่ ๆ ในเอเชียและแอฟริกา ซึ่งพอเกิดขึ้นมาก็ได้แลเห็นการต่อสู้กันอย่างน่ากลัวระหว่างระบบสังคมนิยมกับสังคมนิยม และเห็นว่าการใช้นโยบายเป็นกลางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศนั้น จะนำประโยชน์มาสู่ตน โดยหวังจะรับความช่วยเหลือจากทั้งสองฝ่าย ประเทศเหล่านี้คือ อินเดียน่า อินโดนีเซีย กัมพูชา เป็นต้น

นโยบายเป็นกลางนี้เป็นปัญหากิจการภายในของประเทศนั้น ๆ ก็เป็นนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล แทนนโยบายเป็นกลางจะบรรลุผลไปสู่สถานะเป็นกลางหรือไม่นั้น ไม่ใช่เรื่องประเทศที่ประกาศนโยบายนั้นเป็นผู้กำหนด แต่ประเทศอื่นเป็นผู้กำหนด คือประเทศอื่นโดยเฉพาะประเทศมหาอำนาจในระบบสังคมนิยมทั้งสองเป็นผู้รับรองและประกันว่าจะไม่มีการละเมิดความเป็นกลางนั้น และประเทศผู้ได้รับการรับรองก็เกิดพันธและหน้าที่ที่จะคงรักษาสถานะเป็นกลางของตนอย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับความเป็นกลางในกฎหมายระหว่างประเทศเช่นกัน ในการเมืองระหว่างประเทศขณะนี้ ประเทศที่มีสถานะเป็นกลางคือ สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรีย สวีเดนและลาวอันเป็นผลจากการประชุมกรุงเวียนนา (Congress of Vienna) ปี ๑๘๑๕ ซึ่งได้ประกาศให้สวิตเซอร์แลนด์เป็นกลางอย่างถาวร และกำหนดอาณาเขตของสวิตเซอร์แลนด์ดังเช่นที่เป็นอยู่ปัจจุบัน ปี ๑๘๕๕ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหภาพโซเวียต ได้เซ็นสนธิสัญญารับเอาเอกราชของออสเตรีย ประกันความเป็นกลางถาวรของออสเตรีย และเมื่อปี ๑๙๖๒ ที่ประชุม ๑๔ ชาตินครเจนีวาได้เซ็นข้อตกลงรับรองความเป็นกลางของลาว นี่แสดงให้เห็นว่าประเทศใดจะมีสถานะเป็นกลางใดคงขึ้นอยู่กับประเทศอื่นทำให้เป็นขึ้น มิใช่โดยการกำหนดของตนเอง การจะมีสถานะเป็นกลางได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับสถานะการระหว่างประเทศ สภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่นกัน นี่ก็คือคำตอบที่ว่าทำไมกัมพูชาซึ่งต้อง

การให้ประเทศต่าง ๆ รับรองความเป็นกลางของตนจึงประสบความสำเร็จ

ในการเมืองระหว่างประเทศ ประเทศที่ใช้นโยบายเป็นกลางนั้นแตกต่างกับประเทศเป็นกลางโดยสิ้นเชิง ประเทศที่ใช้นโยบายเป็นกลางอาจเรียกได้ว่าเป็นประเทศที่ไม่ผูกพันกับฝ่ายใด (Non - Alignment) ดังเช่นการประชุมของประเทศที่ไม่ผูกพันกับฝ่ายใดที่กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย ในปี ๑๙๖๑ ส่วนประเทศที่มีสถานะเป็นกลางนั้นเป็นที่ยอมรับความเป็นกลางโดยนานาประเทศ อาจจะไม่เรียกได้ว่าเป็นการแตกต่างในขอบเขตก็ได้ คือขอบเขตภายในประเทศกับระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ยังมีลัทธิเป็นกลาง (Neutralism) เสนอโดยจีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งหมายถึง ความเป็นกลางโดยผู้เป็นกลางต่อตราบจักรวรรดินิยมอเมริกา นั่นเอง เช่นที่จีนคอมมิวนิสต์เรียกรองไหลาวไซ "นโยบายสันติภาพเป็นกลาง" เป็นต้น อันหมายถึงความเป็นกลางแบบลัทธิเป็นกลางนี้เอง

ดังนั้น เราจึงต้องแยกให้ออกถึงชนิดต่าง ๆ ของความเป็นกลางว่าเป็นกลางแบบสถานะเป็นกลาง (Neutrality) ในความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ หรือมีสถานะเป็นกลางอย่างแท้จริงในการเมืองระหว่างประเทศ เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น หรือเป็นกลางแบบไม่ผูกพันกับฝ่ายใด (Non - Alignment) หรือเป็นกลางแบบลัทธิเป็นกลาง (Neutralism) ของจีนคอมมิวนิสต์

อย่างไรก็ตาม ไม่มีความเป็นกลางในระบบสังคม ระบบสังคมในโลกมีเพียงสองระบบเท่านั้น ไม่มีระบบที่สาม หรือไม่มี " ถนนที่สาม "

เมื่อใดที่เราเข้าใจถึงความแตกต่างในระบบสังคมทั้งสองพอสมควรแล้ว เราจะเห็นได้ว่าการต่อสู้ที่สำคัญของโลกขณะนี้คือการต่อสู้ระหว่างระบบสังคมเสรีนิยมและสังคมนิยม ซึ่งเป็นการต่อสู้ที่ยิ่งใหญ่และรุนแรงที่สุดนับแต่ปี ๑๙๑๗ เป็นต้นมา ขยายขอบเขตจากโซเวียตประเทศเดียวมาเป็น ๑๓ ประเทศในฝ่ายสังคมนิยม ทั้งสองมีพื้นที่ กำลังคน กำลังทางเศรษฐกิจ การทหาร กำลังความคิด ความแตกต่าง

ในระบบสังคมอย่างถึงรากเง่า นัยหนึ่ง มีธาตุแท้ที่ตรงกันข้ามทั้งวัตถุและจิตใจ
คั้งนั้น จึงเป็นการต่อสู้ที่เป็นปฏิปักษ์กัน (antagonistic) และยิ่งใหญ่ที่สุด
ในโลกไม่มีใครเหมือน

ผู้นำในการต่อสู้ฝ่ายสังคมนิยมก็คือ พรรคคอมมิวนิสต์ ระบบสังคมนิยม
กับพรรคคอมมิวนิสต์จึงแยกจากกันไม่ออก ซึ่งจะโคกคาวถึงพรรคคอมมิวนิสต์ในบท
ต่อไป